

Рецензент – Романенко Юлія Анатоліївна - професор кафедри природничо-математичних дисциплін та методики їх викладання Донецького обласного інституту последипломного педагогического образования, доктор педагогічних наук, професор

Reviewer - Romanenko Julia Anatolia - professor of department of naturally mathematical disciplines and method of their teaching of the Donetsk Regional In-Service-Teachers` Training Institute, doctor of pedagogical sciences, professor

УДК 378.036 + 378.037

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИКО-ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Т. М. Єрмолаєва

Встановлено необхідність формування естетико-фізичних якостей студентів, потрібних сучасному фахівцю для виховання гармонійної особистості та проаналізовано науково-теоретичну літературу із зазначеної проблеми. Схарактеризовано поняття педагогічної технології формування естетико-фізичних якостей студентів і розкрито особливості наведеної педагогічної технології в процесі фізичного виховання у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: *естетико-фізичні якості, студенти, педагогічна технологія, фізичне виховання.*

Сучасні вимоги європейського та світового освітнього простору зумовлюють необхідність модернізації національної професійної підготовки фахівців усіх спеціальностей у напрямі гуманізації освіти, наповнення її естетичними ідеалами та цінностями, що зможуть забезпечити гармонійний розвиток студентської молоді, формування особистості майбутнього спеціаліста, здатного до саморозвитку та самовдосконалення. Зміни, які відбуваються в суспільно-політичному житті української держави, впливають на

процес виховання молодого покоління й вимагають підвищення уваги до ролі та значення людського чинника, що передбачає формування цілісної, духовно багатой та фізично досконалої особистості.

У Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), положеннях законів України «Про вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт», у «Концепції фізичного виховання в системі освіти України», «Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки», «Концепції естетичного виховання учнівської молоді в умовах відродження української національної культури» та інших нормативних документах відзначено необхідність створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості як громадянина України. Важливої ролі при цьому набувають заклади вищої освіти, де в процесі залучення студентів до різних видів освітньої, громадської й професійної діяльності формуються світоглядні, пізнавальні інтереси, естетичні уявлення, поведінкові норми особистості.

На сучасному етапі розвитку суспільства особливої уваги потребують також питання виховання майбутнього фахівця як усебічно розвиненої та здорової особистості, яка гармонійно поєднує в собі духовне багатство, моральну чистоту, естетичну свідомість і фізичну досконалість. Професійна діяльність в умовах сучасного динамічного життя висуває підвищені вимоги й до психофізичного стану молодого людини. Отже, фізична підготовка майбутніх фахівців необхідна для зміцнення здоров'я молоді, підвищення її розумової й фізичної працездатності, професійної придатності до майбутньої діяльності, естетична – для забезпечення духовного розвитку і гармонії особистості.

Обґрунтовані в працях учених ідеї щодо всебічного розвитку особистості з урахуванням її духовності, естетичної культури й фізичної досконалості розглядалися в роботах давніх філософів (Аристотель, Демокрит, Квінтіліан, Конфуцій, Насреддін Туямі, Платон) і зарубіжних педагогів (Я. Коменський, П. Лінг, Д. Локк, М. Монтень, І. Песталоцці, Ф. Рабле, Ж. Руссо, Ш. Фур'є), а також вітчизняних діячів педагогічної науки (Л. Виготський, П. Лесгафт, А. Макаренко, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський, І. Франко).

Сучасною наукою також здійснюються дослідження у цьому напрямку. Питання фізичного виховання студентської молоді знайшли

відображення в працях таких вчених, як Л. Андрющенко, В. Видрін, А. Домашенко, С. Канішевський, А. Осіпцов, Р. Раєвський, А. Рибковський, В. Шигалевський. Загальнотеоретичні питання фізичного та духовного виховання розглядалися В. Бачиніним, І. Сашиною, О. Царик, І. Щеуловим. Деякі питання духовно-тілесного розвитку особистості в процесі формування в студентів здорового способу життя розглядалися І. Заплішним, І. Приходою, Ф. Сипченком та ін. Окремі аспекти формування духовних і фізичних якостей студентів та їх взаємозв'язок вивчали С. Архангельський, І. Ніколайчук, Г. Шевченко. Питання естетичного змісту й естетичних цінностей спорту, форми естетичної діяльності людини висвітлювали у своїх працях такі вчені, як М. Сараф, В. Столяров, А. Френкін. Розвиток особистості у взаємозв'язку фізичного та естетичного виховання досліджували Н. Бервінова, В. Завадич, Л. Лубишева, Т. Ротерс та інші.

Незважаючи на значний інтерес науковців до цієї проблеми, частина значущих питань залишається недостатньо висвітленою в сучасній науці. Ознайомлення з результатами теоретичних напрацювань учених і практичним досвідом фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів показало відсутність спеціальних досліджень з проблеми виховання та розвитку естетико-фізичних якостей студентської молоді, що дозволяє говорити про недостатність розгляду проблеми формування естетико-фізичних якостей студентів у процесі фізичного виховання та її розробки в теоретичному й практичному аспектах. Потребує розробки також педагогічна технологія формування естетико-фізичних якостей у студентів, яка має ґрунтуватися на органічній єдності естетичного й фізичного компонентів та забезпечувати духовне зростання студентів, досягнення ними високого рівня естетичної свідомості, фізичної досконалості та професійного розвитку.

Мета роботи полягає в розробці педагогічної технології формування естетико-фізичних якостей студентів у процесі фізичного виховання.

Для досягнення мети визначено такі завдання дослідження: проаналізувати науково-теоретичну літературу із зазначеної проблеми; схарактеризувати поняття педагогічної технології формування естетико-фізичних якостей студентів; розкрити особливості педагогічної технології формування естетико-фізичних

якостей студентів у процесі фізичного виховання вищих навчальних закладів.

Перспективні тенденції соціального та науково-технічного прогресу не звільняють людину від необхідності постійно вдосконалювати свої здібності, а їхній розвиток невіддільний від формування естетико-фізичних якостей індивіда. Цю залежність необхідно науково обґрунтувати у світлі поглиблених уявлень про закономірності впливу різних сторін фізичного та духовного розвитку студентів у процесі життєдіяльності та навчально-виховному процесі. Отже, сприяючи розвитку духовної культури і розширенню фонду необхідних у житті рухових умінь та навичок студентської молоді, автором розроблено педагогічну технологію формування естетико-фізичних якостей студентів у процесі фізичного виховання.

Теоретичний аналіз свідчить про неоднозначність трактування сучасними дослідниками поняття «педагогічна технологія», тому буде доцільно навести найбільш поширені підходи до формулювання вказаної дефініції.

Так, В. Беспалько трактує педагогічну технологію як проект визначеної педагогічної системи, який реалізується на практиці [1, с. 5]. І. Прокопенко та В. Євдокимов у навчальному посібнику розглядають її як систему науково обґрунтованих дій і взаємодій елементів навчального процесу, виконання яких гарантує досягнення поставлених цілей навчання [6, с. 9]. О. Степанов і М. Фіцула стверджують, що педагогічна технологія – це сукупність психолого-педагогічних настанов, які визначають спеціальний підхід і композицію форм, методів, способів, прийомів і виховних засобів [8, с. 485]. У дисертаційній роботі І. Чемерис доведено, що педагогічною технологією є практичне досягнення поставлених цілей навчання через використання конкретних методів, засобів, поетапних дій викладача й студента в умовах оперативного зворотного зв'язку [9, с. 14].

Дослідниця Ю. Ніколаєнко вважає, що педагогічна технологія є засобом реалізації освітньої мети: вона «визначає упорядковані професійні дії суб'єктів педагогічного процесу, які при оптимальності ресурсів і зусиль усіх учасників педагогічної взаємодії, сприяють реалізації свідомо визначеної освітньої мети та забезпечують можливість відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога» [5, с. 52].

Г. Ковальчук дійшла висновку, що, незважаючи на різні підходи, спільним у більшості авторів є розуміння того, що використання педагогічних технологій передбачає: цілеорієнтоване моделювання навчальних ситуацій, на основі яких послідовно реалізуються зміст і цілі навчальної діяльності; використання організаційних умов, наукових ідей і засобів діяльності, які забезпечують оптимізацію всього навчально-виховного процесу; активізацію діяльності всіх учасників педагогічного процесу, розвиток суб'єкт-суб'єктних стосунків, посилення гуманістичного й творчого підходів у навчальному процесі [2, с. 8].

Таким чином, під педагогічною технологією формування естетико-фізичних якостей студентів ми розуміємо сукупність науково обґрунтованих психолого-педагогічних настанов, які визначають спеціальний підхід і композицію форм, методів, засобів і прийомів, спрямованих на ефективне (при оптимальності ресурсів і зусиль усіх учасників педагогічної взаємодії) досягнення поставленої мети (формування естетико-фізичних якостей студентської молоді), що є теоретичним підґрунтям організації експериментальної роботи.

Здійснений нами теоретичний аналіз проблеми формування естетико-фізичних якостей студентської молоді дав можливість розробити та впровадити у навчально-виховний процес педагогічну технологію формування естетико-фізичних якостей студентів у процесі фізичного виховання, яка будувалась на переконанні у цілісності людської особистості, що виявляється, насамперед, у взаємозв'язку духовних і фізичних сил людини. Домогтися естетико-фізичного ефекту від процесу фізичного виховання, на наш погляд, можна лише в тому випадку, якщо розглядати всі дії та прояви людини як відображення її єдиної тілесно-духовної сутності.

Далі розглянемо більш детально особливості педагогічної технології, спрямованої на формування та розвиток естетико-фізичних якостей студентів у процесі фізичного виховання, яка передбачала впровадження заходів із формування естетико-фізичних якостей студентської молоді в навчальну, позанавчальну й самостійну роботу.

Для забезпечення мотивації студентів до активної участі в заходах із формування естетико-фізичних якостей було організовано широку інформаційно-роз'яснювальну роботу, проведено бесіди, які висвітлювали питання єдності фізичного й естетичного виховання, важливості естетичного оформлення середовища, умов розвитку та

збереження внутрішньої й зовнішньої краси людини, створення гармонії зовнішнього образу, впливу музики на особистість, саморозвитку вміння оцінювати красу людини, навколишнього світу тощо.

Навчальна робота була спрямована на формування та розвиток естетико-фізичних якостей студентської молоді й передбачала спеціально організовану рухову активність студентів при проведенні обов'язкових занять із фізичного виховання за навчальним планом, а також факультативних занять, що сприяли формуванню в майбутніх фахівців позитивного особистісно-ціннісного ставлення, підвищенню рівня їхньої естетико-фізичної компетентності, засвоєнню ними знань і вмінь щодо естетико-фізичної самореалізації.

Слід зазначити, що на обов'язкових заняттях із фізичного виховання, які проводилися два рази на тиждень, основним засобом формування естетико-фізичних якостей були фізичні вправи з використанням музичного супроводу, який добирався з урахуванням запитів й інтересів студентів. На початку занять виконувалися загальнорозвивальні вправи під бадьюру, активну музику, яка налаштовувала молодь на подальшу роботу. Основна частина заняття будувалася за схемою: комплекс базових кроків аеробіки; комплекс танцювальної аеробіки (музика добиралася відповідно до стилю аеробіки); стрейчинг – комплекс вправ для розтягування м'язів; комплекс стрибкових і бігових вправ (використовувалася бадьюра популярна, естрадна музика, танцювальні й народні мелодії); комплекс силових вправ із використанням тренажерів для гармонійного розвитку м'язів (добиралася ритмічна сучасна музика). Вивчення комплексів танцювальних вправ з аеробіки сприяло розвитку в студентів естетико-фізичного сприйняття, естетико-фізичної спостережливості, естетико-фізичної самореалізації, вихованню особистісно-ціннісного ставлення до себе й інших, до занять із фізичного виховання. У заключній частині студентами виконувалися вправи на розтягування м'язів і на розслаблення, чому сприяла заспокійлива, повільна музика.

З метою кращого засвоєння студентами навчального матеріалу, що сприяв розвитку їхніх естетико-фізичних якостей, два рази на тиждень проводилися факультативні заняття. При цьому їх відвідували всі бажаючі, але особлива увага у процесі проведення

таких занять приділялася студентам із середнім і низьким рівнем сформованості естетико-фізичних якостей.

Позанавчальна робота була заснована на залученні студентів до систематичної естетико-фізичної діяльності, яка реалізувалася у виховному процесі за допомогою фізкультурно-спортивних заходів; показових виступів і конкурсів спортивних команд, танцювальних колективів студентів; свят і фестивалів аеробіки; універсіад серед студентів і викладачів (між факультетами, між гуртожитками); спортивних змагань із баскетболу, настільного тенісу, гирьового спорту, легкоатлетичного кросу та інших видів спорту; відвідування конкурсів спортивних телевізійних програм «Світ спорту»; естетичного оформлення фотостендів, на яких репрезентувалися результати роботи студентів (фотографії виступів танцювальних колективів і спортивних команд, спортивних свят, змагань, фестивалів тощо). У процесі таких заходів, які проводилися систематично, студенти отримували особистісний і професійний досвід естетико-фізичної самореалізації, навчалися поєднувати красу природи з фізичною культурою, спортом і туризмом, естетично оформлювати фізкультурні заходи тощо. Позанавчальна робота передбачала також організацію наукової роботи зі студентами, зокрема була проведена науково-практична конференція «Гармонія тіла і душі», у ході підготовки до якої студенти готували доповіді за обраною естетико-фізичною тематикою.

Самостійна робота полягала в саморозвитку і самовдосконаленні естетико-фізичних якостей студентів і містила самостійні заняття фізичними вправами, консультативно-методичні заняття, перегляд запропонованих відеоматеріалів, розробку дизайну костюмів, добір музичного супроводу до фізичних вправ, а також самостійну розробку танцювальних композицій тощо. У процесі консультативно-методичних занять реалізувався принцип індивідуального підходу до формування естетико-фізичних якостей студентів, що сприяло підвищенню їхньої мотивації та фізичної підготовленості, розвитку координаційних здібностей, виробленню естетико-фізичної спостережливості тощо. З метою організаційно-методичного забезпечення самостійних занять студентів було розроблено методичні вказівки «Формування естетико-фізичних якостей», в яких запропоновано спеціальні комплекси вправ із відповідними фотоматеріалами.

Таким чином, розроблена нами педагогічна технологія, охоплює всі форми організації процесу фізичного виховання й елементи життєдіяльності студентської молоді у вищому навчальному закладі та поза його межами. Вона передбачає формування і розвиток естетико-фізичних якостей студентів як невід'ємного структурного компоненту гармонійної особистості. Зазначимо, що гармонізація духовного і фізичного в єстві людини відбувається протягом усього життя, тому в розробленій педагогічній технології формування естетико-фізичних якостей студентів у процесі фізичного виховання ми приділяли увагу саморефлексії, самоаналізу та самовихованню естетико-фізичних потреб, знань і умінь, що, на нашу думку, допоможе студентській молоді будувати своє життя за законами духовного збагачення, естетичної свідомості та фізичної досконалості.

Перспективи подальших досліджень спрямовані на розробку методик вдосконалення естетико-фізичних якостей студентської молоді в процесі фізичного виховання вищих навчальних закладів.

Література

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1988. – 192 с.
2. Ковальчук Г.О. Формування професійних педагогічних умінь у студентів – майбутніх викладачів економіки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Г.О. Ковальчук. – К., 1999. – 18 с.
3. Лисицкая Т.С. Ритмическая гимнастика: методика и физиологическое воздействие / Т.С. Лисицкая, М.Ю. Ростовцева, Е.А. Ширковец // Гимнастика: сб. статей. – М.: ФИС, 1985. – Вып. 1. – С. 24-29.
4. Матов В.В. Ритмическая гимнастика / В.В. Матов, О.Л. Иванова, Л.А. Ланцберг // Теория и практика физической культуры. – 1985. – № 1. – С. 29-31.
5. Ніколаєнко Ю.О. Підготовка студентів аграрних спеціальностей до професійного спілкування в іншомовному середовищі: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ю.О. Ніколаєнко. – Полтава, 2009. – 260 с.
6. Прокопенко І.Ф. Педагогічні технології: навч. посіб. / І.Ф. Прокопенко, В.І. Євдокимов. – Харків: Колегіум, 2005. – 224 с.
7. Ротерс Т.Т. Теория и методика развития личности школьника во взаимодействии физического и эстетического воспитания: дисс. ... докт. пед. наук: 13.00.07 / Ротерс Татьяна Тихоновна. – Луганск, 2001. – 378 с.
8. Степанов О.М. Основи психології і педагогіки: посібник / О.М. Степанов, М.М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2003. – 504 с.
9. Чемерис І.М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / І.М. Чемерис. – К., 2007. – 24 с.

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЭСТЕТИКО-ФИЗИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЁЖИ

Т. Н. Ермолаева

Установлена необходимость формирования эстетико-физических качеств студентов, важных для воспитания гармоничной личности современного специалиста и проанализирована научно-теоретическая литература по отмеченной проблеме. Охарактеризовано понятие педагогической технологии формирования эстетико-физических качеств студентов и раскрыты особенности описанной педагогической технологии в процессе физического воспитания в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: эстетико-физические качества, студенты, педагогическая технология, физическое воспитание.

PEDAGOGICAL TECHNOLOGY OF STUDENT YOUTH AESTHETIC AND PHYSICAL QUALITIES FORMING

Tetyana Yermolayeva

The necessity to form students' aesthetic and physical qualities important for harmonious personality development has been found out. Scientific and theoretical literature on this issue has been analysed. The concept of pedagogical technology of students' aesthetic and physical qualities formation has been described. The peculiarities of the characterized pedagogical technology in the process of physical education in higher educational establishments have been pointed out.

Keywords: aesthetic and physical qualities, students, pedagogical technology, physical education.

Єрмолаєва Тетяна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ), E-mail: ermolaev_21@mail.ru

Yermolayeva Tetyana, Ph. D. in pedagogical sciences, associate professor of physical education department, Volodymyr Dahl East Ukraine National University.

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент І. Ю. Николайчук

Reviewer – Ph. D., Associate Professor I.Yu. Nikolaychuk.